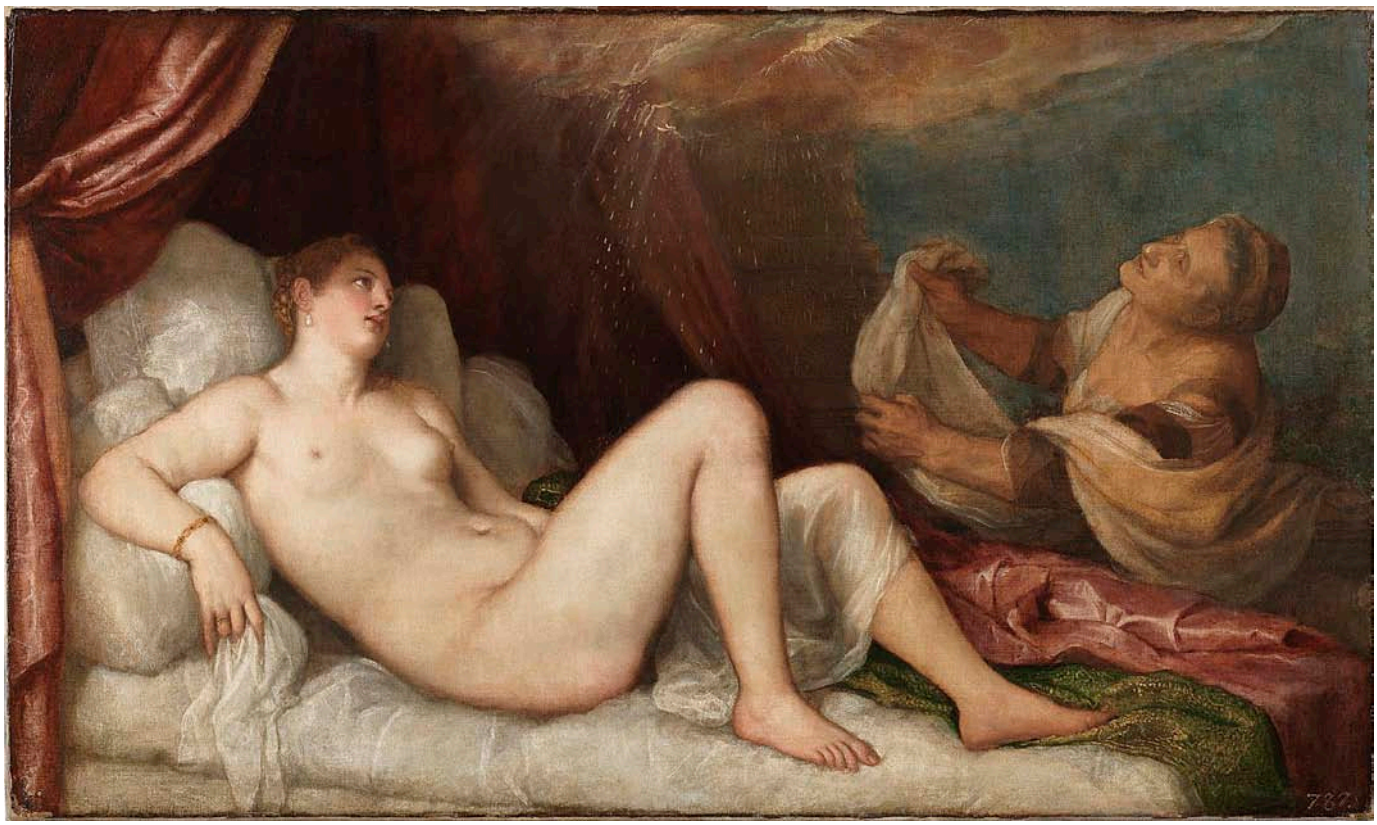

El cardenal, la prostituta, els pintors, el duc i els reis

L'obra de Ticià 'Dànae rebent la pluja d'or' no sols és una obra mestra. És també una obra d'embulls. El pintor venecià la va fer inspirant-se en la història d'un cardenal i de la seva prostituta, i les versions que va pintar-ne posteriorment van provocar un confusió històrica que no va descobrir-se fins fa tot just uns mesos.

*Reportatge d'***Àstrid Bierge**

L'Apsley House, a Londres, és l'antiga residència del duc de Wellington i alberga una impressionant col·lecció d'art. Aquest juliol s'hi exposa l'obra de Ticià *Dànae rebent la pluja d'or*, una obra que amaga una història digna de novel·la, amb protagonistes com Felip II, el duc de Wellington, Ferran VII, Josep Bonaparte i Diego Velázquez.

L'apassionant història d'aquest quadre comença amb un cardenal i una prostituta. Alexandre Farnese, un cardenal italià del segle XVI, riquíssim i

A l'esquerra, versió de la *Dànae* de Ticià encarregada pel rei Felip II que és propietat de la Col·lecció Wellington, a Londres. Baix: Ticià va pintar per al cardenal Alexandre Farnese (aquí, pintat també per ell) la primera versió de *Dànae rebent la pluja d'or.*

nét del papa Pau III, era un gran col·leccionista d'art i un gran amant de les dones. A mitjan segle, va fer que Ticià anés fins a Roma perquè el mestre venecià pintés un quadre mitològic sobre Dànae, que, segons la llegenda, va ser posseïda per Júpiter amb una pluja d'or. El cardenal no va escollir el tema a l'atzar. Pretenia ironitzar sobre la seva relació amb Angela, una cortesana de luxe. Al quadre, Angela és Dànae i Farnese és Júpiter posseint-la amb diners. A l'escena també apareix Cupido, que no llança fletxes d'amor sinó que fuig escandalitzat mentre trepitja una porpra cardenalícia. El quadre és intencionadament eròtic, així ho volia el religiós. En una carta, Ticià va assegurar-li que la seva famosa Venus d'Urbino semblaria "una monja" al costat de Dànae.

Dànae rebent la pluja d'or es va fer tan famós que altres personatges rics i apassionats de l'art van encarregar a Ticià que pintés per a ells una versió del quadre. Actualment l'obra feta per a Farnese es troba al Museo di Capodimonte, a Nàpols, però, tot i ser la primera versió, no està considerada la més important. Per motius històrics, una altra versió té especial valor i rellevància. I aquí és on comença la segona part d'aquesta història.

Botí de guerra

Entre 1553 i 1565 Ticià va realitzar per encàrrec del rei Felip II una sèrie d'obres inspirades en les *Metamorfosis* d'Ovidi. Amb el títol de *Poesies*, aquestes sis obres mestres són considerades el conjunt mitològic més important de la història de l'art. Un d'aquests quadres –el primer que va rebre Felip II des de Venècia– era una versió de la *Dànae* que Ticià havia fet per al cardenal Farnese. Fins l'any passat es pensava que aquesta versió encarregada pel monarca espanyol era la que hi havia al Museo del Prado. Però no. Recentment s'ha demostrat que l'obra de Felip II és la que figura a l'Apsley House de Londres i que és exposada aquests dies en una mostra dedicada a Ticià.

Per començar, sempre s'havia pensat que l'obra de la col·lecció Wellington no era autèntica. No estava en gaire bon estat i rarament s'exhibia davant del públic. El primer que va suggerir que l'obra era un original de Ticià va ser l'historiador Paul Joannides, de la Universitat de Cambridge. A més, va defensar que era aquesta versió i no la del Prado la que havia encarregat Felip II. Tothom el va prendre per boig fins que, l'any 2013, Miguel Falomir, cap del Departament

de Pintura Italiana i Francesa del museu de Madrid, va corroborar la seva tesi després d'estudiar detingudament el quadre.

Com va arribar el quadre a Anglaterra? Durant la invasió napoleònica, Josep Bonaparte –enviat a Espanya pel seu germà–, va agafar dos-cents cinquanta quadres de la col·lecció reial espanyola, el *Dànae* que havia estat encarregat per Felip II inclòs. Va treure les teles dels marcs per poder-se'ls endur del país; però, quan va ser capturat durant la batalla de Vitòria, liderada pel duc de Wellington, el botí li va ser pres. El duc, que més tard derrotaria a Napoleó a la batalla de Waterloo, va voler tornar el tresor al rei espanyol Ferran VII. Li va escriure fins a tres cartes, però el monarca, agraït, va decidir regalar-li les dues-centes cinquanta obres, que actualment són el nucli de la col·lecció que alberga l'Apsley House.

I tot per culpa de Velázquez

El motiu de la confusió històrica entre els dos quadres té nom i cognom. Diego Velázquez. Dotze anys després que Ticià pintés la *Dànae* per a Felip II, va pintar una nova versió per a un mercader flamenc, probablement Francesco Vrins. Tenint en compte la qualitat extraordinària del quadre, els historiadors suposen que el mercader va pagar una gran quantitat de diners. Més tard, Velázquez va comprar aquesta versió durant la seva primera visita a Itàlia i posteriorment la va vendre al rei Felip IV.

El pintor sevillà, que va reordenar les col·leccions reials, va fer un canvi que va embolicar la troca. La versió feta per a Felip II era a les "Bóvedas de Tiziano" de l'Alcázar Real de Madrid, que llavors era la residència del rei. Però, com que estava en pitjor estat que la que ell havia comprat a Itàlia, va decidir penjar-hi aquesta última i portar l'altra al Palacio del Buen Retiro. És d'aquí d'on Josep Bonaparte va agafar el quadre que va acabar en mans del duc de Wellington.

Un cop desmantellada la confusió, aquestes dues versions han estat exposades conjuntament durant uns mesos al Museo del Prado, que s'ha encarregat de restaurar l'obra que pertany a l'actual duc de Wellington. La versió del Prado continua sent una obra mestra, però ja no té l'honor de ser la pintura que va encarregar Felip II ni de ser la primera de les *Poesies* de Ticià. Ara és l'Apsley House que exposa amb orgull el nou pedigrí d'un quadre que sempre havia estat fent pols als trasters més oblidats del número 149 de Piccadilly. •